

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik (przewodniczący)

SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)

SSN Tomasz Przesławski

w sprawie ze skargi I. D.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie w sprawie o sygn.
akt I ACa 454/23,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 9 lipca 2024 r.,

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie w sprawie o sygn. I ACa 454/23 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie wyznaczenie terminu rozprawy w sprawie o sygn. I ACa 454/23 w terminie trzech miesięcy od dnia zwrotu akt;**
- 3. przyznaje I. D. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) zł za okres od 14 października 2021 r. do 9 lipca 2024 r.;**
- 4. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Najwyższego na rzecz I. D. kwotę 200 (dwieście) zł uiszczoną tytułem opłaty od skargi;**
- 5. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

Oktawian Nawrot Adam Redzik Tomasz Przesławski

UZASADNIENIE

Dnia 8 maja 2024 r. (data prezentaty Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie) I. D. (dalej: „skarżąca”) wniosła do Sądu Najwyższego, za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie I ACa 454/23, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie. Pismem z 17 maja 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny w Rzeszowie przekazał ww. skargę do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. W przedmiotowej skardze skarżąca wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. wydanie Sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia niezwłocznego rozpoznania sprawy;
3. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 5000 zł;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie na rzecz skarżącej kosztów postępowania.

W uzasadnieniu skargi przedstawiono zarówno postępowanie przed sądem I instancji, jak i przed Sądem Apelacyjnym. Skarżąca zaznaczyła, że pozwany bank złożył apelację 26 kwietnia 2023 r., na którą odpowiedź udzieliła 11 sierpnia 2023 r. Zarówno 25 stycznia 2024 r., jak i 14 marca 2024 r. skarżąca występowała do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z wnioskami o udzielenie informacji o terminie rozpatrzenia sprawy, na które nie uzyskała odpowiedzi.

Pismem z 24 czerwca 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi. W opinii Prezesa czynności podejmowane w sprawie „miały charakter celowy i podejmowano je terminowo. Jedyne opóźnienie wiąże się z terminem wyznaczenia rozprawy, to jednak ma charakter obiektywny i wynika z okoliczności niezależnych od sądu” (k. 15 *verte*). Przedstawiając przebieg postępowania Prezes wskazał, że sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie 23 maja 2023 r., niezwłocznie nadano jej bieg i w czerwcu 2023 r.

zarządzono doręczenie odpisu apelacji. Od wpływu odpowiedzi na apelację sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy.

Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał ponadto, że stosownie do § 79 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 867) sprawy powinny być rozpoznawane według kolejności wpływu do danego referatu, chyba że przepisy szczególne określają termin do ich rozpoznania lub zachodzi inna uzasadniona przyczyna zmiany kolejności wynikająca z organizacji pracy sądu. W pozostałych sprawach podejmuje się tylko czynności niecierpiące zwłoki. Jednocześnie Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał na duże obciążenie sędziiego referenta.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa wprost granic temporalnych, w ramach których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,

2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

2. W judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest bezczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna bezczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

3. Podkreślić ponadto należy, że prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiąc element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993 Nr 61, poz. 284 ze zm.). Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość, stanowiło zresztą efekt stosowania Konwencji i wielokrotnego stwierdzenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie).

4. Zauważyć należy, że na dzień rozpoznania przez Sąd Najwyższy niniejszej skargi na przewlekłość postępowania, termin 12-miesięczny, licząc od dnia wpływu akt do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, został przekroczony o niespełna 2 miesiące. Nie może jednak ująć uwadze Sądu Najwyższego, że termin posiedzenia w sprawie nie został jeszcze wyznaczony.

Jednocześnie, w świetle pisma Prezesa Sądu Apelacyjnego, nie ma podstaw do przyjęcia, że charakter sprawy, stopień jej faktycznej i prawnej zawichości na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym, jak również zachowanie się stron,

w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania, a zatem okoliczności, które sąd z mocy ustawy zobowiązany jest uwzględnić dokonując oceny, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, mogły mieć wpływ na powyższe. Z drugiej strony, z uwagi na przedmiot sprawy, a także treść skierowanego do Sądu Apelacyjnego pisma, nie ulega wątpliwości, że ma ona dla skarżącej szczególne znaczenie. O ile w aktach sprawy brak jest wskazanego w skardze pisma z 25 stycznia 2024 r., o tyle w piśmie z 14 marca 2024 r. (data prezentaty Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie) skarżąca „ponownie” zwróciła się „z prośbą o udzielenie informacji, w jakim terminie zostanie rozpoznana sprawa o sygnaturze akt I ACa 454/23. Prośbę tę uzasadniam moją obecnie trudną sytuacją materialną oraz tym, że sprawa ta jest dla mnie bardzo ważna ze względu na mój wiek i związane z tym obawy, czy uda mi się dożyć do jej rozpoznania” (k. 344 akt dołączonych). Pismo to pozostawiono w aktach sprawy bez odpowiedzi.

W związku z powyższym Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania.

5. Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, a zarazem brak wyznaczenia terminu posiedzenia, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie I ACa 454/23 w terminie trzech miesięcy od dnia zwrotu akt.

6. Wskazać jednocześnie należy, że dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelewantne pozostają argumenty Prezesa Sądu Apelacyjnego dotyczące obciążenia sędziego referenta, a także rozpoznania spraw według kolejności wpływu. Zgodnie z przywołanym art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Europejski Trybunał

Praw Człowieka i Sąd Najwyższy (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: w sprawie *Sutter v. Szwajcaria* z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie *Wasilewski v. Polska* z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Fakt, iż Prezes Sądu nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, naturalnie przekłada się na brak winy po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. Analogicznie nie można jej przypisać sędziemu referentowi w sprawie. Powyższe nie zwalnia jednak państwa z odpowiedzialności z tego tytułu. Jak bowiem stwierdził Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06: „prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Adresatem konstytucyjnego nakazu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym czasie są przede wszystkim same sądy. Należy jednak uwzględnić całokształt sytuacji faktycznej i wskazać, że konieczną gwarancją materialną prawa do rozstrzygnięcia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki są odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające sądom »terminową« realizację ich zadań. Dotyczy to w szczególności obsady kadrowej, zarówno jeśli chodzi o liczbę sędziów, jak i personel pomocniczy. Powinność zapewnienia odpowiednich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na ustawodawcy oraz na organach władzy wykonawczej, szczególnie na Ministrze Sprawiedliwości”.

7. Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2000-20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub

zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznaney szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie skarżąca wniosła o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 5000 zł wskazując jedynie, że swoją postawą nie przyczyniła się do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, wysokość sumy pieniężnej, o której mowa we wskazanym przepisie, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu jej wartości minimalnej na poziomie 2000 zł.

Biorąc pod uwagę powyższe, a także fakt, iż skarżąca w sposób bardzo ogólny uzasadniła wysokość żądanej kwoty, w szczególności nie uprawdopodobniła zaistnienia okoliczności, które potwierdzałyby szkodę niematerialną, Sąd Najwyższy uznał, że adekwatna jest kwota 2000 zł za okres od 14 października 2021 r. do 9 lipca 2024 r. Przyznając powyższą kwotę, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części.

8. Na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania zwrócono skarżącej opłatę od skargi w wysokości 200 zł.

[SOP]